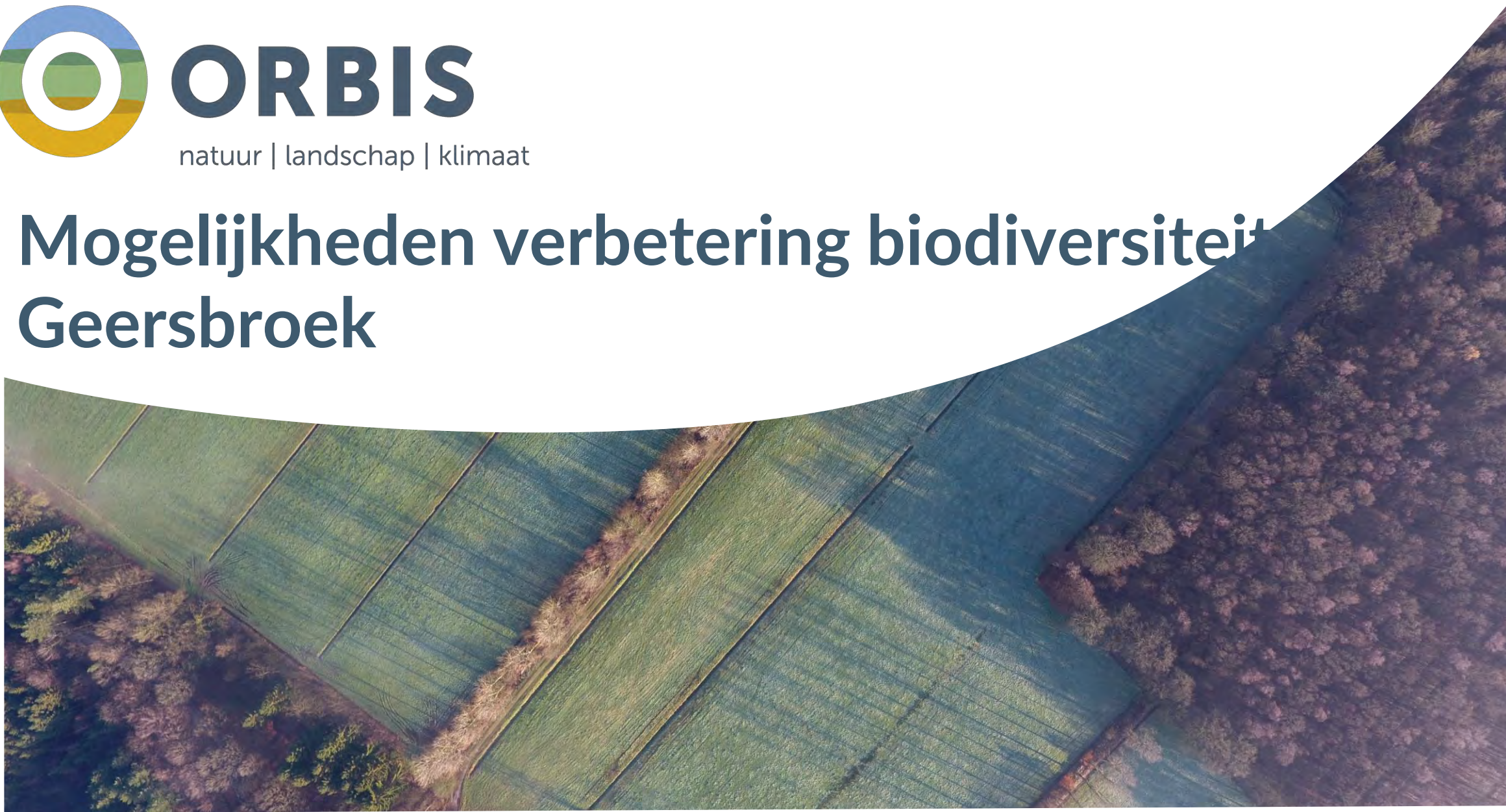

ORBIS

natuur | landschap | klimaat

Mogelijkheden verbetering biodiversiteit Geersbroek

Inhoud

- Introductie
- Landschapselementen
- Subsidies
- Vragen

Introductie

- Wat is Orbis?
- Het weideproject
- Vanavond

Landschapselementen

Vormen het landschap met:

- Punten
- Lijnen
- Vlakken

- Zijn bepalend voor de biodiversiteit in een gebied

Landschapselementen maken het landschap

Lijnen

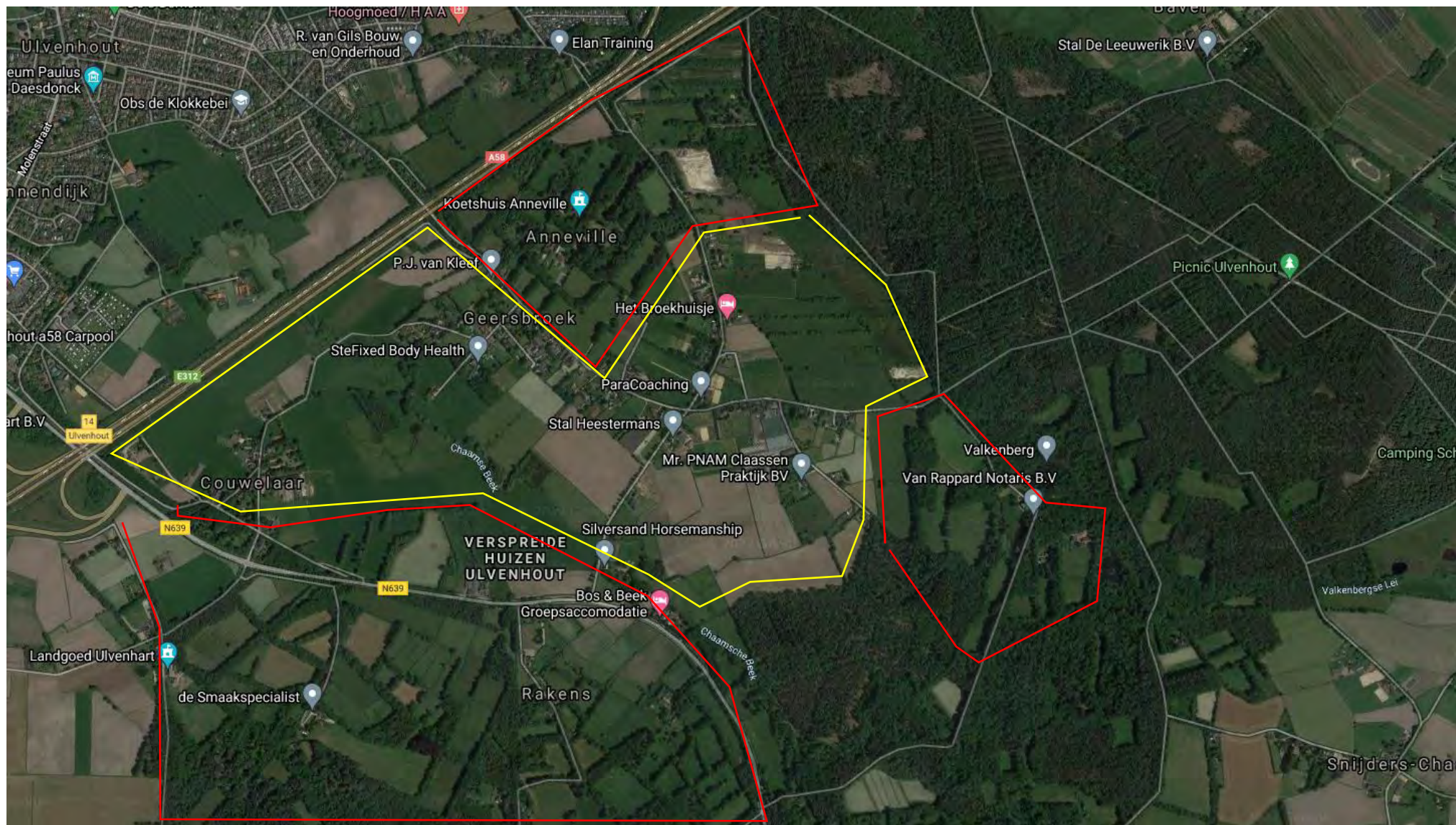

Vlakken

Lijnen of vlakken?

Het landschap rond Geersbroek kent karakteristieke elementen (met name bos en hagen, rode contouren) die in de buurt zelf (gele contour) veelal verdwenen zijn.

Landschapselementen

Ook dit zijn landschapselementen
Maar er is weinig biodiversiteit

Ondanks het insectenhotel zal de
Biodiversiteit laag zijn. De omgeving
is (nog) niet goed genoeg.

Alleen wanneer de samenhang tussen
alle landschapselementen goed is zal
de biodiversiteit verbeteren.

Losse elementen

Op de volgende pagina's zijn de verschillende landschapselementen die er zijn weergegeven. Er zijn er nog meer maar die passen niet binnen het landschap in Geersbroek.

De genoemde oppervlakten en hoeveelheden zijn overgenomen uit het Stimuleringskader Landschap en geven een indruk van de grootte, hier kan echter wel van afgeweken worden.

Hakhoutsingel of -bosje

Hakhout van tamme kastanje

Oude hakhoutstoof

Deels afgezette hakhoutsingel

Hakhoutsingel of -bosje

Afmetingen	Singel ca 2 tot 20 meter breed en minimaal 25 m lang, oppervlak van minimaal 100 m ² . Bosjes minimaal oppervlak van 100 m ² .
Landschap	Vrijwel alle landschappen zonder open karakter.
Beplanting	Inheems bosplantsoen, onder andere eik, hazelaar, meidoorn, lijsterbes en esdoorn. Een (wilgen)griend is in feite ook een hakhoutbos.
Dieren	Nest- en schuilmogelijkheid voor vogels, kleine zoogdieren, insecten. Voedselbron voor vogels (bessen en rupsen) en bevordering navigatie bij vleermuizen. Singels zijn ook verbindingzones voor diverse diersoorten. Vogels als de heggenmus, winterkoning en zwartkop. Zoogdieren als wezels, hermelijnen, eekhoorns en verschillende muissoorten
Beheer	Hakhout werd gebruikt om brandhout te oogsten. Struiken en bomen worden elke ca 10 jaar op kniehoogte afgezaagd. De planten lopen vanzelf weer uit. Het geoogste hout kon gebruikt worden voor de kachel. Tegenwoordig worden er ook takkenrillen van gemaakt of wordt het hout versnipperd. Bij voorkeur elk jaar een deel afzagen, zodat variatie ontstaat in leeftijd en er geen grote kaalslag ontstaat. Zo hier en daar kan een boom of struik blijven staan (maximaal 1 per 50 m ²), mits er voldoende licht op de afgezaagde planten valt. Dan kunnen de onderliggende planten opnieuw kunnen uitlopen.
Opmerkingen	-

Bossingel of bosje

Grote volwassen bossingel

Smalle(re) bossingel

Bossingel of bosje

Afmetingenc	Singel ca 2 tot 20 meter breed en minimaal 25 m lang, oppervlak van minimaal 100 m ² . Bosjes minimaal oppervlak van 100 m ² .
Landschap	Elk landschap wat geen open karakter heeft.
Beplanting	Hoog opgaande inheemse bomen en struiken. Soort afhankelijk van ondergrond. Bijvoorbeeld eik, hazelaar en esdoorn op droge gronden. Els, wilg, berk op nattere gronden.
Dieren	Nest- en schuilmogelijkheid voor vogels, kleine zoogdieren, insecten. Voedselbron voor vogels (bessen) en bevordering navigatie bij vleermuizen. Singels zijn ook verbindingzones voor diverse diersoorten. Vogels als de heggenmus, winterkoning en zwartkop. Zoogdieren als wezels, hermelijnen, eekhoorns en verschillende muissoorten
Beheer	Af en toe kan dunning plaatsvinden, waarbij struiken omgezaagd worden om andere struiken meer ruimte te geven volwassen te worden. Aan de randen kan er eventueel beheerd worden als hakhout, ook om overhangen tegen te gaan. De bossingel dient vaak als afscheiding tussen akkers of graslanden.
Opmerkingen	-

Struweelhaag

Struweelhaag tussen twee akkers

Struweelhaag in bloei

Bessen van meidoorns in een struweelhaag

Struweelhaag

Afmetingen	Minimaal 25 meter lang en 2 tot 5 meter breed. Planten worden in 1 of 2 rijen dicht op elkaar gezet (ca 0,25 tot 1 meter van elkaar).
Landschap	Droge zandgrond, Limburgs heuvellandschap.
Beplanting	Struiken, waarvan minimaal 50% doorns heeft, bijvoorbeeld meidoorn, sleedoorn en/of rozen. Geen bomen.
Dieren	Doorns maken de struiken ontoegankelijk voor katten, waardoor kleine zoogdieren en vogels als de merel, koolmees, pimpelmees, huismus en braamsluiper hier graag nestelen en schuilen. Voedselbron voor vogels (bessen) en insecten (bloemen). Verbindingszone voor diverse diersoorten en bevordering navigatie bij vleermuizen.
Beheer	Overhangende takken mogen elke 3 jaar wat teruggesnoeid worden. Eens per 6 a 12 jaar wordt de gehele haag tot 1 meter hoogte teruggesnoeid.
Opmerkingen	De struweelhaag werd voor de uitvinding van het prikkeldraad gebruikt als afscheiding van de weilanden.

Knip- en scheerheg

Knip- en scheerheg, net na de snoei

Zomertoestand van een knip- en scheerheg

Traditioneel gevlochten heg

Knip- en scheerheg

Afmetingen	Minimaal 1 meter hoog, 1 tot 3 meter breed en minimaal 25 meter lang.
Landschap	Drogere gronden (op natte gronden dient een sloot als scheiding van de percelen). Veelal rondom dorpen en boerderijen. Kenmerkend voor (zuid) Limburg en rondom de maas.
Beplanting	De haag hoeft niet te bestaan uit doornachtige struiken, maar dat mag wel. Geen bomen. Deze wordt net als de struweelhaag in 1 a 2 rijen geplant, met 1 tot 4 plantjes per strekkende meter. Soorten: sleedoorn, meidoorn, rozen, haagbeuk, beuk, eik.
Dieren	Schuilmogelijkheid voor vogels, kleine zoogdieren, insecten. In het bijzonder kleine vogels als de huismus die van heg naar heg vliegen om zo niet te lang in het open te vliegen. Voedselbron (bessen voor vogels, bloemen voor insecten).
Beheer	1x per 1 a 2 jaar terug knippen. Soms (zeker in Limburg) worden de uitgeschoten takken niet afgeknipt maar (al dan niet half doorgehakt) naar beneden gebogen en in de naastgelegen struik gevlochten en er een ondoordringbare haag ontstaat. Dit is een eeuwenoud gebruik om veel binnen te houden.
Opmerkingen	De knip- en scheerheg is in feite de gecultiveerde variant van de struweelhaag.

Landschapsboom

Landschapsboom

Laan

Bomenrij

Landschapsboom

Afmetingen	Solitair (alleenstaand) of als rij. Wanneer er op gelijkmatige afstand een aantal bomen in een lijn gezet worden is dit een bomenrij, vaak loopt dat parallel aan een (land)weg of oprit. Twee rijen bomen vormen zo een laan. Bomen worden 8 tot 15 meter uit elkaar gezet.
Landschap	Alle landschappen, mits geen open karakter.
Beplanting	Bomen dienen inheemse loofbomen te zijn die niet geknot worden, of onderdeel uitmaken van een ander element zoals een hakbosje. Er wordt minimaal maat 10-12 aangeplant. Dat is de stamomtrek op 1 meter hoogte, dus 10 tot 12 centimeter. Soort ligt aan het landschap. Vaak (zomer)eiken bij drogere gronden.
Dieren	Grote bomen zijn voor veel vogelsoorten belangrijk voor nestgelegenheid. Soorten als de boomkruiper, boomklever, uilen en spechten hechten veel waarde aan grote bomen. Ook verschillende kleine zoogdieren zoals eekhoorns zijn in bomen te vinden. Vruchten (eikels, noten) dienen als voedselbron voor vogels en zoogdieren.
Beheer	Het is mogelijk om de boom te snoeien of op te kronen (onderste takken verwijderen), maar de stam zonder takken mag nooit meer dan de helft van de totale hoogte van de boom zijn.
Opmerkingen	-

Struweelrand

Struweelrand dient vaak als overgang van een open landschap naar bos

Struweelrand

Afmetingen	Minimaal 25 meter lang, maximaal 20 meter breed
Landschap	Landschappen met een overgang tussen agrarisch en bos
Beplanting	Ruigtekruiden, struiken, bramen, minimaal de helft is begroeid met (inheemse) bomen en struiken. Soorten die hier veel gebruikt worden zijn bijvoorbeeld de sleedoorn, meidoorn, hazelaar, lijsterbes, hondsroos, egelantier, rode kornoelje, katwilg en vuilboom
Dieren	Schuil- en nestgelegenheid voor (zang)vogels. Noten en zaden bieden de vogels voedsel Warmte voor insecten, amfibieën, reptielen indien de rand zuidelijk georiënteerd is Hier komen onder andere de das, spitsmuis, egel en bunzing voor
Beheer	Maximaal 1x per 5 jaar maaien en afvoeren. Houtachtige struiken worden afgezet als deze te groot worden. Beheer het liefst jaarlijks in delen. Snoeihout mag in rillen verwerkt worden.
Opmerkingen	Vaak een overgangsgebied tussen agrarische percelen en bossen, maar kan ook tussen twee agrarische percelen toegepast worden.

Hoogstamboomgaard

Voorbeeld van een boomgaard

Hoogstamboomgaard

Afmetingen	Minimaal 100 m ² en 10 bomen.
Landschap	Alle landschappen, bij voorkeur als onderdeel van een (boeren)erf.
Beplanting	Grasland met fruitbomen, waarbij de onderste takken op meer dan 150 cm boven de grond staan. Soorten kunnen zijn appel, peer, pruim, kers, walnoot etc.
Dieren	Schuil- en nestgelegenheid voor insecten, vogels (steenuil) en kleine zoogdieren. Het fruit is voor heel veel dieren een geschikte voedselbron, onder andere vogels, insecten, mieren en kevers. De bloemen dienen als voor diverse insecten.
Beheer	Fruitbomen dienen soms wat begeleidingssnoei te krijgen, grassland dient gemaaid of begraasd te worden.
Opmerkingen	In boomgaarden is vaak veel contact met mensen, wat tot verstoring kan leiden. Soms wordt er gebruik gemaakt van bestrijdingsmiddel, wat erg slecht is voor de biodiversiteit.

Akkerrand

Kruidenrijke zoom

Bloemrijke rand

Akkerrand

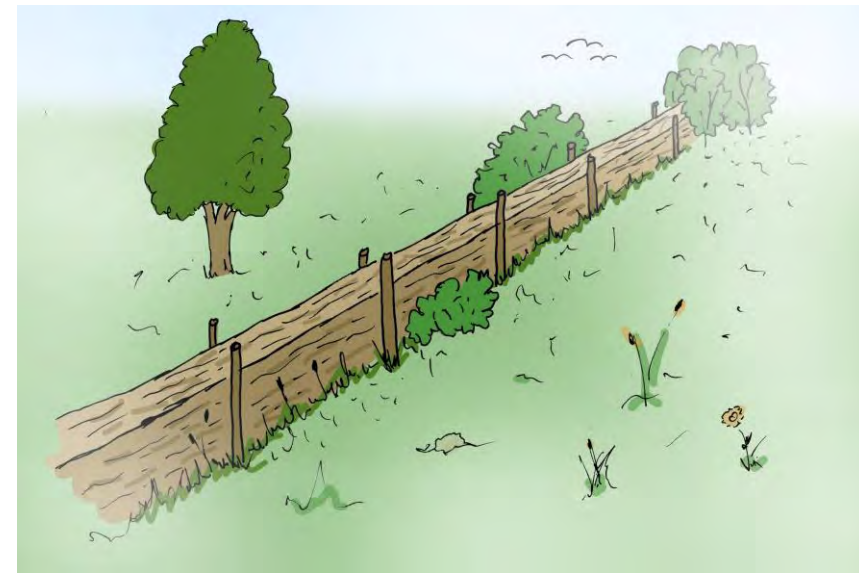
Afmetingen	3 tot 6 meter breed en meer dan 25 meter lang.
Landschap	Alle agrarische landschappen.
Beplanting	Inheemse grassen en kruiden. Soortkeuze afhankelijk van ondergrond.
Dieren	Nest- en schuilmogelijkheid voor kleine zoogdieren, insecten en een aantal soorten vogels. Met name akkervogels als de scholekster, grauwe gors, paapje, veldleeuwerik, gele kwikstaart, kwartel, geelgors, kwartelkoning, kneu, patrijs, grauwe kiekendief, Kievit en graspieper. Voedselbron voor vogels, zoogdieren (vruchten en zaden) en zoals bijen en vlinders (bloemen) als atalanta, citroenvlinder, kleine parelmoervlinder en klein koolwitje. Verbindingszone voor diverse insecten en zoogdieren.
Beheer	Verschillende soorten akkerranden, waarvan het type bepaald wordt door het beheer: • Bloemrijke rand: wordt 1 a 2 keer per jaar gemaaid en afgevoerd. Hierdoor is er alleen ruimte voor kruidachtige gewassen. • Kruidenrijke zoom: wordt 1 keer per 2 tot 5 jaar gemaaid wordt, altijd in delen. Hierdoor ontstaat er meer ruigte, en kunnen er bijvoorbeeld ook bramenstruiken groeien. • Graslandflora- en faunarand: wordt 1 keer per 1 tot 5 jaar gemaaid, waarbij maximaal 80% gemaaid wordt. De overige 20% wordt nooit gemaaid, en ontwikkelt zich daardoor tot een ruiger oppervlak met struiken. Belangrijk is om tijdens het maaien te letten op nesten van akkervogels.
Opmerkingen	Grenst altijd aan een akker- en/of grasland. Wordt niet gebruikt als pad (onderhoud uitgezonderd).

Takkenrillen

Voorbeeld van een takkenril

Takkenrillen

Afmetingen	Ca 1 a 2 meter breed, geen beperkingen in lengte
Landschap	Niet landschapsgebonden
Beplanting	n.v.t.
Dieren	Aantrekkelijk habitat voor muizen en insecten. Vogels wat minder omdat het vaak te dicht is en niet veel voedsel bevat. Wel is het een prima tijdelijke schuilplek voor kleine vogels waar ze even kunnen uitrusten.
Beheer	Daar waar struiken en bomen gesnoeid worden kan het afvalhout verwerkt worden in een takkenril. Elke paar meter worden er twee stevige takken in de grond gestoken, en daartussen worden de takken neergelegd die langzaam verteren.
Opmerkingen	-

Amfibieënpoeel

Amfibieënpoeel

Amfibieënpool

Afmetingen	Bij voorkeur 20 a 30 m doorsnede. Kleinere poelen verlanden te snel en moeten daardoor intensief beheerd worden. Talud van bij voorkeur 1:3 of flauwer. Maximaal 1:1 aan zuidzijde 1:2 aan de noordzijde. De noordelijke oever wordt door de zon beschenen en is daarom het belangrijkste. Uitgraven tot 50 tot 100 cm onder de laagste grondwaterstand.
Landschap	Alleen aanbrengen als de laagste grondwaterstand (in de nazomer) niet meer dan 1 tot 1,5 meter onder maaiveld is. Minimaal de helft van de dag ligt de pool in de zon, daarom (en om bladinvall te voorkomen) staan er 10 tot 20 meter rondom de pool geen bomen.
Beplanting	Aan de rand mag kruidenrijke beplanting staan. Dit bevordert de komst van insecten, die een voedselbron voor amfibieën zijn.
Dieren	Libellen en amfibieën (salamanders, kikkers, padden) planten zich voort in/om het water. De pool doet tevens dienst als drinkplaat voor vogels en dieren.
Beheer	Als meer dan 50% van het oppervlak begroeid is moet tussen half augustus en half oktober beheerd worden. Daarbij dient houtopslag en modder op de bodem verwijderd te worden. Het liefst in delen, zodat er niet te veel verstoring optreedt.
Opmerkingen	De pool is diep genoeg om niet droog te vallen in het voorjaar, zodat de larven zich kunnen ontwikkelen. Er mogen geen vissen in de pool leven, ter bestrijding hiervan kan een keer droogvallen geen kwaad. Niet in een beekdal aanbrengen, omdat dit vissen of vervuild water in de pool brengt. Uitgegraven grond kan ter plaatse verwerkt worden, met vooral op de noordelijke oever te verwerken ontstaat een zonnige wal, die geschikt is voor warmteminnende soorten.

Knotbomen

Knoteik

Rij van knotwilgen

Wilg knotten

Knotbomen

Afmetingen	Bomen kunnen solitair, in een rij of in groepen van maximaal 20 bomen geplant worden. Grotere groepen worden getypeerd als griend of hakbosje.
Landschap	Knotbomen (met name knotwilgen) zijn erg kenmerkend voor vochtige laaggelegen landschappen. Op hogere landschappen kunnen knotbomen ook toegepast worden, maar dan wel in een soort wat droogte beter weerstaat.
Beplanting	Inheemse loofboom, waarbij de stam op minimaal 1 meter boven maaiveld wordt geknot. Nieuwe alle bomen kunnen hier tegen. Wilgen zijn het bekendste voorbeeld, ook essen, eiken, elzen, populieren en haagbeuken verdragen dit. Oude bomen kunnen begroeid zijn met (zeldzame) mossen en korstmossen.
Dieren	Nestgelegenheid aan vogels, waaronder de steenuil en wilde eend.
Beheer	Eens in de 4 tot 8 jaar alle takken terugsnoeien. Frequentie afhankelijk van soort.
Opmerkingen	Bomen worden in knotvorm vaak ouder als in vrije vorm.

Natuurvriendelijke oever

Natuurvriendelijke flauwe oevers

Natuurvriendelijke oever

Afmetingen	Minimaal 3 en maximaal 10 meter breed en minimaal 25 meter lang, ligt langs een bestaande waterloop en heeft een flauw talud van minimaal 1 op 3
Landschap	Komt voor in heel Nederland, het meeste voor in natte gebieden waar veel water is.
Beplanting	Planten die houden van natte ruige gebieden en/of natte graslanden.
Dieren	Belangrijk leefgebied voor amfibieën
Beheer	Een keer per 1 of 2 jaar maaien en afvoeren, tussen 15 juli en 1 maart.
Opmerkingen	-

Subsidies

- Afwaardering (bijv. GOB)
  - Inrichting
  - Beheer
-
- Mogelijkheden kunnen per weide variëren
-
- Groenontwikkelfonds Brabant (GOB)
  - Stimuleringsregeling Landschap (StiLa)
  - Subsidieregeling Natuur

Vragen?

- Marco Taks
- Marco@orbis.nl
- 06-868 896 13

